

GRIGORE IUNIAN – MINISTRU (II)

Dr. Nicolae Mischie

3. Contribuția lui Grigore Iunian la activitatea Parlamentului (II)

Ca ministru de Justiție, Grigore Iunian a trebuit să se ocupe și de multe alte probleme ce intrau în competența ministerului al cărui titular era. Unele din acestea le reclamau instituțiile judecătorești inferioare din teritoriu dar și din capitală, altele însăși ministrul.

În același timp, Grigore Iunian avea și calitatea de deputat și participa la ședințele camerei Deputaților și la Senat atunci când trebuie să răspundă diverselor interpelări, să participe la ședințele unor organe judecătorești, să stabilească anchete reclamate etc.

În ziua de 13 ianuarie 1929, ministrul Justiției a participat la solemnitatea deschiderii noului an al Consiliului legislativ unde a luat cuvântul asigurând „membrii Consiliului Legislativ că guvernul este hotărât să strângă cât mai mult relațiile dintre Consiliu, corpurile legiuitoare și guvern pentru ca colaborarea acestor organe să fie cât mai rodnică și folositoare țării.¹

În a doua jumătate a lunii ianuarie, în Parlament se discuta mesajul Tronului. Grigore Iunian a primit misiunea din partea guvernului de a răspunde din partea și în numele guvernului. „Eram obligat să îndeplinesc acest act de disciplină” spunea Iunian în ședința din 29 ianuarie. „Dezbaterile la Adresă în acest an vor avea o amploare mai mare decât până acum și au un caracter politic de o deosebită importanță”.² Și mai departe: „pentru prima oară țara are un guvern care vine pe baza unui program al său propriu, cu hotărârea de a-l realiza și cu încrederea acordată apoi de opinia publică pentru realizarea

acestui program". În continuare făcea câteva considerații pe baza constatărilor făcute cu ocazia adresei de răspuns la mesaj. O primă constatare: e posibil, în limitele țării noastre de curând încheată să obținem colaborarea tuturor cetățenilor independent de clase și categorii sociale, independent de naționalitate, independent de confesiune. Pentru aceasta – declara Grigore Lunian – trebuie un singur lucru: sinceritate în gândire și în metodele de realizare.

Am susținut totdeauna că o politică de apropiere cu minoritățile este posibilă dacă se realizează dorințele lor în limita declarațiilor făcute cu prilejul Unirii la Alba Iulia și avem satisfacția să constatăm că această credință a noastră nu a însemnat o iluzie; această constatare o facem reamintindu-ne declarațiile rostite aici de reprezentanții minorităților – domnii Roth, Kracalia și de al grupului parlamentar, dl. Ficher...

A doua constatare remarcată de Lunian era aceea a „viabilității și utilității regimului parlamentar. Nu au lipsit nici la noi detractorii acestui regim, întemnițați pe alte considerațiuni decât cele ale detractorilor din alte țări. Am avut și la noi atacuri foarte dârzi... cu cei care au declarat adversari ai regimului parlamentar". În continuare încerca să-i înțeleagă arătând că „modul cum au funcționat parlamentele trecute nu era poate de natură să întărească credința în utilitatea acestui regim” dar că Parlamentul creat prin liberă manifestare a voinței obștești, că prin modul cum va lucra se va constata utilitatea acestei instituții și se va putea trage convingerea că în dezvoltarea democratică a țării regimul parlamentar este departe de a înfățișa o instituție perimată...”³

Mai departe lua poziție față de acuzațiile reprezentanților Partidului liberal și Partidul Poporului că alegerile nu ar fi fost libere. „Deocamdată, domnilor, în legătură cu constatarea pe care o facem, pot spune că efectele alegerilor libere sunt incontestabile: am redat valoarea regimului parlamentar, l-am arătat viabil. S-a realizat nu numai faptul că discuțiunile între diversele concepții și diversele ideologii pot acum să aibă loc în incinta acestui Parlament, dar am avut și un răspuns la o preocupare foarte mare a fiecăruia din noi. În ultimul timp se auzea

foarte adeseori rostindu-se această îngrijorare: a avut țara de mult oameni de valoare, dar acum generațiile apar din ce în ce mai pipernicite. A fost suficient să reîntronăm regimul constituțional parlamentar, pentru că, prin manifestațiile pe care o bună seamă din membrii acestei majorități le-au prilejuit la această tribună, să se vadă că țara noastră și lumea politică este departe de a fi lipsită de rezervele necesare pentru acțiunea de încheiere și consolidare pe care țara o așteaptă de la noi.⁴

O a treia constatare: „Într-o viață parlamentară, reală, nu pot înfrunta destine decât partidele politice care au la baza lor o ideologie sinceră, apropiată și aplicată sau care au în fruntea lor personalități de mare valoare”. Pornind de la această constatare împărțea partidele în două: acelea care au făcut discuție obiectivă și acelea care au făcut doar scurte declarații. În acest context arată și de ce PNT a încheiat cartel cu socialiștii: „nu numai că avem un țel comun acela de a lupta alături pentru întocmirea unui regim democratic, dar și pentru că am socotit că în chipul acesta servim interesele superioare ale țării...” În continuare s-a referit și la alte probleme: „chestiunea muncitorească”, problema chiriilor, modificarea legii electorale, declarațiile partidelor liberal și averescan etc⁵.

Un articol din numărul 392 al ziarului „Dreptatea” era intitulat „Luminosul discurs al d-lui Lunian” și încerca să evidențieze calitatea discursului și să diminueze poziția adversarilor „un duel oratoric din care adversarii – Duca și Goga – au ieșit literalmente sfârtecați”⁶.

În ziua de 2 februarie un articol semnat de M. Sevastos făcea un portret lui Grigore Lunian scriind, între altele: “Istoria politică înregistrează la loc de frunte un discurs care zugrăvește o luptă ce redă zbuciumul unei generații. Dacă un discurs în care se reconstituie o epocă „și mai departe” un prilej de delectare politică și artistică azi, un document de reconstituire a unor vremi – mâine.

Grigore Lunian a reușit să dea o formă aleasă tuturor gândurilor și sentimentelor unei generații. A pătruns cu mintea-i ageră, până dincolo de dorințele noastre”⁷.

Autorul articolului mai avea și alte aprecieri elogioase care au și ceva adevăr dar prea era idealizat Grigore Iunian.

La câteva zile, în ședința Senatului Grigore Iunian a răspuns unei interpelări a lui C. Argetoianu care reclama neregularități săvârșite în alegeri la Tutova, afirmând că „alegerile nu au fost libere”. Profitând de această provocare Iunian se referă pe larg la alegeri, dar și la „serviciile aduse țării de către PNT” spunând: „dacă nu ar fi să vă spun că am făcut cu neputință în viitor aplicarea sistemului, metodelor practice de guvernele trecute și încă am adus reale servicii țării; am pacificat spiritele de la situațiunea de nesiguranță și de temere în care noi ne aflam acum câteva luni, și pe care dv. o cunoașteți; avem astăzi o atmosferă prielnică care ne permite să lucrăm în voie ca să obținem rezultate pe care dv. v-ați străduit ani de-a rândul să le obțineți fără să fi putut ajunge la ele”⁸

Răspunzând la unele afirmații ale lui C. Argetoianu precum că oamenii guvernului n-ar fi „genialitățile necesare” Iunian preciza că, nici nu ar dori să aibă genialități de tipul celor care au fost anterior acestor alegeri. „Noi suntem oameni modești, veniți pe aceste bănci pe baza unei încrederi quasi-unanime a țării și cu hotărârea de a lucra cinstit și pentru a apăra ceea ce a câștigat în aceste alegeri, adică încrederea poporului și atmosfera de cinste și de legalitate pe care am reușit să o creem”.

Supărat pe o declarație a lui Argetoianu precum că ancheta făcută la Tutova „nu a fost din proprie inițiativă ci indicată de cineva”, ceea ce era de fapt o jignire, Iunian zicea: „cu alte cuvinte și slăbiciune și lipsă de înțâietate în conducerea Departamentului” și îi preciza: „Mi-am făcut și în acest caz datoria întregă cum mi-am făcut-o în atâtea împrejurări de când sunt în fruntea departamentului”. Apoi continua să-i atragă atenția că mai bine s-ar ocupa să vadă „modul impecabil” cu care magistrații și-au îndeplinit datoria în toate părțile decât să amintească un caz, două, trei, care s-au întâmplat pe întregul cuprins al țării”.⁹

După venirea lui Grigore Lunian în fruntea Ministerului de Justiție, a primit multe rapoarte și reclamații de la organele locale în legătură cu lipsurile și greutățile întâmpinate în rezolvarea atribuțiilor de serviciu. Aceste rapoarte erau întocmite în vederea alcătuirii bugetului pe anul 1929. Deși nu avea încă aprobat bugetul, a început să ia unele măsuri pentru a ușura activitatea organelor în subordine. Drept urmare au început să-i fie adresate întrebări în Parlament. Astfel în ședința de la Cameră din 05 februarie 1929 a fost întrebat „dacă nu înțelege că este vremea să se înceteze în magistratură cu crearea de posturi fără buget. Răspunsul lui Grigore Lunian a fost prompt și anume că măsurile făcute sunt în legătură cu un intens plan de activitate menit să ușureze distribuția mai lesne a Justiției¹⁰.

În urma unei interpelări a deputaților Rang și Iovipale despre numirile și înaintările din magistratură, a luat cuvântul ministrul Grigore Lunian ca „să lămurească punctul de vedere al guvernului și al lui”. De la început ținea să precizeze că pe bună dreptate s-au evidențiat „relele adânci de care suferă Justiția” cunoscute și de el din rapoartele șefilor instanțelor din țară, de la cea mai modestă judecătorie rurală până la Înalta Curte de Casație și Justiție. Pentru o mai judicioasă înțelegere și evidențiere a problemelor, ministrul și-a împărțit expunerea în trei părți: 1. constatările făcute la minister; 2. relele de care suferă justiția și remediile ce se impuneau.

Dintre lipsuri erau evidențiate; lipsa de localuri, și unele fiind insalubre; lipsa de personal și ca urmare, amânarea proceselor și lungirea termenelor; lipsa de materiale, mobilier și chiar lipsa unor secții etc. Analizând toate aceste lipsuri arătate în rapoarte „examine, cenzurate și apoi transformate însumează enorma sumă de 55.500.000 lei”¹¹, ținea să precizeze Lunian.

Data fiind situația financiară grea a țării „nu mi-a îngăduit să angajez fondurile necesare”. Ceea ce s-a putut să facă a fost acordarea prin buget, la personal, a unui spor de 30 de milioane care a însemnat o relativă îmbunătățire”.

„Nu am putut prevedea în bugetul pe anul acesta nici măcar plata sumelor pentru localurile făcute”.

Situația personalului era una din cele mai grele. Lipsa de personal era generală, începând de la judecătorii de ocol, mai ales din Ardeal, până la minister. Lipseau judecătorii, funcționarii de grefă dar și personalul inferior.

Informează că în aceste condiții grele a luat totuși unele măsuri: înființarea unor secții noi la unele tribunale, avansarea unor funcționari și redistribuirea lor și a atribuțiilor, rearondarea unor localități pe judecătorii etc.

Într-un capitol al expunerii sale a schițat „programul ministrului de Justiție”; spunea că trebuie făcute sacrificii pentru dotarea instituțiilor judecătorești cu localuri proprii și sănătoase, să le doteze cu materiale de care au nevoie, înmulțite completele de judecată etc¹².

Își puna speranța că o parte din probleme vor fi rezolvate și prin legea de organizare judecătorească ce se pregătea.

Ne vom ocupa și de „asigurarea independenței magistraților, va îndeplini programul nostru formulat precis și anume: înscrierea în lege a principiului înaintării pe loc și al gradatției și, în același timp, pentru a asigura independența tuturor magistraților de influențe politice să înscriem în lege desemnarea membrilor parchetului dintre judecătorii inamovibili.”

Deși trecuseră numai trei luni de când era ministru totuși a văzut multe lucruri care l-au nemulțumit, unele incredibile pentru omul cinstit. De aceea, probabil, în răspunsul la interpelare nemulțumirile au răbufnit. Se simte aceasta și din următoarea afirmație: „Domnilor, deși până acum nu am fost tentat niciodată să cedez stăruințelor politice și poate sunt unii prieteni ai mei, foarte buni care s-au plâns chiar de o prea mare rezistență a mea și sper că această nemulțumire să fie trecătoare și nu va altera cu nimic cele mai excelente raporturi pe care membrii guvernului trebuie să le aibă cu membrii majorității, dar în orice caz vreau să iau și în contra mea garanții”. Amintește de unele prevederi legale care au

fost și până atunci – examenul pentru promovare – dar care nu s-au respectat și din această cauză a găsit multe nereguli greu de înțeles. „Mi-am impus ca o datorie de la care nu mă voi abate, ținea Lunian să precizeze, să înaintezi pe magistrați ținând seama de porunca legii, în ordinea clasificării și a tabelelor încheiate”.

Și în concluzie zice: cu măsurile acestea pe care le vom lua în viitor, cu asigurările de înaintare pe loc, cu asigurarea gradațiilor și cu asigurarea altor norme pe care le socotim neapărat necesare, cu salarizarea excepțională a magistraților și cu inamovibilitatea¹³ credea că va îmbunătăți situația. Ce naivitate. De ea avea să-și dea seama mai târziu.

Mai trebuie amintită o interpelare făcută chiar de un coleg al lui Lunian și anume Vică Georgescu, care a întrebat cum este cu purificările din magistratură de elemente care umbreau prestigiul acestei instituții. Între altele Lunian a spus: că „în prezent inspectorii judiciari anchetează patru sute de cazuri, că a luat măsuri pentru purificare și în această privință nu face decât să aplice la guvern programul din opoziție ținând seama de înalta răspundere ce are ca ministru al Justiției. Concluzia dânsului era: un perfect acord între majoritari și membrii guvernului, o perfectă lealitate din amândouă părțile.

În fapt măsura luată de ministru de a înlătura elementele necinscite a lovit și în unele elemente național țărăniste ceea ce de fapt i-a nemulțumit pe colegii lui. Răspunsul lui Lunian a fost comentat câteva zile de presa liberală care-l socotea ca un început al conflictului între majoritate și ministrul Grigore Lunian.¹⁴

Pe lângă activitățile impuse de executarea acțiunilor Judecătorești, mai interveneau problemele cu care se adresau diferiți cetățeni, inclusiv din personalul ministerului Justiției, audiențele ca și interpelările la care trebuia să dea răspuns.

4. Preocupări pentru bunul mers al Ministerului

În afară de îmbunătățirea legislației în domeniul juridic, de

activitățile față de personalul ministerului, mai erau de rezolvat și alte probleme.

Una din problemele principale ale oricărui minister era asigurarea condițiilor materiale pentru buna desfășurare a activității. În acest scop Parlamentul nou ales, între preocupările imediate a avut-o și pe aceea de a discuta și adopta proiectul de buget pe anul 1929.

Ministerul de Justiție era prevăzut, în proiectul de buget,¹⁵ cu suma:

La venituri 140.500.000 lei ceea ce însemna,
Față de 1928, o creștere cu..... 20.500.000 lei

La cheltuieli..... 1.146.686.000 lei cu o creștere
Față de 1928 de 69.686.000 lei

La ceea ce privește sporul la cheltuieli în sumă de 69.686.000 lei peste bugetul pe 1928 era astfel repartizat:

46.591.000 lei la personal

22.655.000 lei la materiale

Din totalul recapitulativ rezultă că pe anul 1929 Ministerul de Justiție cuprindea 13.236 persoane pentru care s-a acordat un credit de 980.626.000 lei și pentru materiale 166.060.000 lei.

Deci totalul cheltuielilor Ministerului de Justiție pe anul 1929 era prevăzut la 1.146.686.000 lei,¹⁶ sumă pe care ministerul o aprecia ca nesatisfăcătoare.

Ministerului Justiției i s-a mărit numărul personalului cu aproximativ 250^x) persoane. În general efectivul de personal a crescut la toate ministerele.

La începutul lunii iunie 1930 a apărut o nouă problemă internă în viața politică a țării, problemă ce va cuprinde toate forțele politice și mai ales PNT, partid ce guverna țara, și anume, prințul Carol care

părăsise țara în 1926, se întorcea fraudulos, poposind la Cotroceni. Conducerea PNT nu era în necunoștiință de revenirea lui Carol, dar se aștepta să fie mai târziu.

Consultările avute cu diverși oameni politici în noaptea de 6-7 iunie i-au arătat lui Carol că nu va întâmpina opoziție prea serioasă. Trebuia să-și spună cuvântul și guvernul. Dar șeful guvernului, dorea ca mai întâi Carol să intre în Regență, ca prim regent, deci o formulă tranzițională. Contrar așteptărilor, Carol a refuzat oferta.

Urma să-și spună cuvântul guvernul. În ședința Consiliului de miniștri din 07 iunie 1930, când s-a discutat situația lui Carol pentru soluția propusă de Iuliu Maniu s-a pronunțat numai o parte a membrilor guvernului: Al. Vaida Voevod, V. Madgearu, Voicu Nițescu, Șt. Cicio Pop și Traian Bratu. Majoritatea miniștrilor în frunte cu Ion Mihalache și Grigore Iunian s-au pronunțat pentru proclamarea lui Carol ca rege. Grigore Iunian^x, după câte ne spune Pamfil Șeicaru, și-a prezentat în acest mod punctul de vedere: „s-au guvernul menține intangibilitatea actului constituțional de la 04 ianuarie 1926 și invită pe Prinț ca în termen de 24 de ore să părăsească țara, sau anulează actul constituțional, repune pe Prinț în drepturile care decurg din calitatea lui de prim născut și îl proclamă rege.”¹⁷

Cele relatate de Pamfil Șeicaru în ședința Consiliului de miniștri sunt amintite și de Grigore Gafencu. La data de 01 martie 1931 în timpul unui dejun la M. Manoilescu, între alte probleme discutate a fost și aceea despre întoarcerea regelui. „ședința Consiliului a început pe la orele 11 noaptea și a durat, cu unele întreruperi 20 de ore. Mihalache și Iunian au fost între timp la Cotroceni unde au discutat cu Carol după care au revenit la Consiliu, unde Mihalache, Iunian pledează pentru imediata proclamare de rege a prințului Carol. Toți acești membri ai guvernului sunt de aceeași părere. Lucrurile sunt prea înaintate pentru a mai putea da înapoi... Iunian întrbuințează cu o vădită mulțumire toate resursele dialecticii sale pentru a convinge pe Maniu că nu mai e vreme de șovăire. Liniștit, dar hotărât, Maniu nu cedează... Iunian, de altă parte, care a

grăbit întoarcerea prințului pentru a dejuca planurile lui Maniu, planuri care în închipuirea lui Iunian erau întinse și machiavelice: autotputernicia, stăpânirea Regenței, Republica...! Era firește doritor să-și desăvârșească până la capăt și cât mai repede biruința, fără a mai lăsa lui Maniu nici timp, nici putința să pertracteze cu prințul Carol".

Totuși Maniu a fost la Cotroceni de unde „s-a întors convins că prințul vrea să fie rege”.

Consiliul și-a reînceput ședința unde Maniu „declară că nu se împotrivesc dorinței generale ca prințul să fie proclamat rege, nu vrea însă să prezideze el această proclamare, deoarece a jurat credință regelui Mihai.¹⁸

În ziua de 07 iunie 1930, după ce Maniu n-a reușit să-și impună punctul său de vedere și să-l determine pe Carol să-și refacă căsătoria cu principesa Elena și în același timp să se despartă de Elena Lupescu, Maniu a demisionat, motiv că face aceasta deoarece „nu a putut realiza în sânul Consiliului de miniștri acordul asupra chestiunii constituționale la ordinea zilei”,¹⁹ iar în fața Înaltei Regențe motivând că nu-și poate călca jurământul pus față de regele Mihai.

Urmare a acestei situații a fost formarea unui nou guvern național-țărănesc condus de Gh.Gh.Mironescu, guvern ce avea misiunea să realizeze restaurația.

La 9³⁰ noul guvern a depus jurământul în fața regelui. Apoi Patriarhul Miron Cristea și C. Sărățeanu, regenți, și-au dat demisia din regență, puterile constituționale trecând asupra Adunării Naționale. Reprezentanța Națională a fost convocată pentru duminică 08 iunie pentru a decide asupra executării prerogativelor regale²⁰.

Grigore Iunian nu numai că s-a opus în cadrul guvernului soluției propuse de Maniu, lui însă i-a revenit misiunea de a prezenta, în ședința comună a Camerei și Senatului, sub numele de Reprezentanță Națională, proiectul de lege în numele „câtorva sute” de parlamentari, prin care legile din 04 iunie erau anulate, astfel încât Coroana revenea lui Carol. Reprezentanța Națională a hotărât cu 485 bile albe și una

neagă proclamarea lui Carol ca rege. Deci după trei zile de anevoioase negocieri, Carol a fost proclamat rege.

Dintre cei care au luat cuvântul în această Constituantă a fost și Grigore Iunian. A anunțat că nu ține o cuvântare ci dorește să „desprindă doar câteva constatări”. Ședința era o ședință festivă în care s-au adus numai elogii lui Carol, fiecare dorind să apară cât mai bine în fața noului Suveran. Între aceste constatări ale lui Iunian: „regele Carol nu este adus de nici o categorie socială, nici de un partid politic, cu atât mai puțin de prieteni personali. Regele Carol este adus prin voința generală unanimă a acestei țări... A doua constatare care se desprinde este maturitatea de gândire și de manifestare a poporului român” și după ce explica această „maturitate” continua: „Avem în același timp mulțumirea că putem să dovedim astăzi că Parlamentul răspunde la misiunea lui, pentru că astăzi noi ,aici ne-am erijat în toată puterea în rolul nostru de adevărați reprezentanți ai națiunii și nu facem astăzi decât să reamintim în numele ei cuvântul hotărâtor și care va chezăsini desigur fericita și rodnică domnie a aceluia pe care-l salutăm, în numele dumneavoastră, cu cuvintele: „Fii bine venit”, „Să trăiești Majestatea ta”.²¹

După ce a prezentat actul restaurației Gh.Gh. Mironescu și-a depus mandatul, în seara zilei de 08 iunie, pentru ca noul rege să-și execute dreptul constituțional de a numi președintele Consiliului de Miniștri și a primi jurământul guvernului.

Carol al II-lea a încredințat mandatul lui Iuliu Maniu dar acesta a refuzat, sub motiv că starea sănătății îi impune un imediat repaus de câteva luni.

După aceasta, la sugestia lui C.Argetoianu, a fost însărcinat cu formarea guvernului generalul Prezan. Nici el însă n-a reușit și astfel, la 15 iunie și-a depus mandatul.

Din nou a fost solicitat Maniu²² care, de această dată a acceptat, fapt ce demonstra clar că motivele invocate la 08 iunie erau doar o circumstanță. Acest accept s-a făcut în urma promisiunii lui Carol că se va încorona la Alba Iulia împreună cu Elena, fosta lui soție, în luna

septembrie 1930, ceea ce în concepția lui Maniu însemna neadmiterea revenirii în țară a Elenei Lupescu.

Dar la 12 august 1930 a sosit în țară Elena Lupescu. „După câteva săptămâni, pe la începutul lunii septembrie, a căutat să dea o cât mai amplă publicitate prezenței ei în țară”²³.

Efectul acestei publicități n-a întârziat să se producă. Iuliu Maniu și-a înaintat regelui demisia, întrucât Carol nu-și ținuse angajamentul de a se împăca cu fosta soție. S-au încercat artificii pentru a nu apare ca un afront regelui. Maniu a cerut înlăturarea lui M. Manoilescu din guvern care, pentru că nu era parlamentar, el fiind însă cel care se ocupase de aducerea în țară a Lupeascăi; în același timp cerea înlăturarea și a colonelului Gabriel Marinescu, prefect al poliției Capitalei care fusese numit prin decret regal la 11 iunie 1930, fără aprobarea prealabilă a guvernului. Aceștia însă erau, oamenii regelui. Nevoind să accepte aceste schimbări, Maniu a insistat să i se primească demisia. Situația a rămas neclarificată, regele neacceptând nici modificări în guvern și nici demisia lui Maniu. În cele din urmă Maniu a invocat iarăși starea de sănătate. Regele a acceptat demisia.

La 10 octombrie 1930 în fruntea guvernului a revenit Gh.Gh. Mironescu. În guvern au fost incluși trei oameni de încredere ai regelui: M. Manoilescu, Grigore Iunian^x și Emil Hațeganu. Acest guvern va sta până la 18 aprilie 1931.

De remarcat că de fapt, cu mici modificări, guvernul a continuat activitatea. Ar fi fost posibil să se solidarizeze cu șeful său și să demisioneze în bloc dar guvernul n-a făcut-o și nici Maniu n-a cerut-o. Toți miniștrii au rămas la posturile lor, regele primind doar demisia șefului guvernului. În cazul solidarizării membrilor guvernului cu președintele ar fi putut urma o criză de guvern și noi alegeri, care având loc în timpul unei campanii contra imoralității capului statului și solidarizându-se toate forțele politice s-ar fi putut solda cu înlăturarea lui Carol. Dar n-a fost să fie așa. Pentru a doua oară se săvârșea iarăși o greșală ce-i arăta regelui neputința oamenilor politici, cerându-i condiții pentru rezolvarea

scopurilor sale.

În acest timp situația economică a țării cuprinsă de criză generală a continuat să se agraveze. Problemelor vechi nerezolvate se adăugau altele noi, ceea ce făcea ca populația țării să trăiască în una din cele mai grele perioade. Toate acestea au avut urmări profunde în viața politică, în sistemul de guvernare, cea ce a făcut ca guvernul Mironescu să-și încheie activitatea.

După ce a fost demis guvernul Mironescu, la 4 aprilie 1931, a urmat o perioadă scurtă de criză politică, timp în care Carol s-a orientat spre alte soluții. I-a încredințat, mai întâi, lui N. Titulescu mandatul de a forma guvernul. Mașinațiunile politice, mai ales acțiunile lui C. Argetoianu de a forma un guvern în sensul dorit de rege, era o piedică în orientarea lui Nicolae Titulescu care dorea un guvern de Uniune Națională. neputând ajunge la o astfel de formațiune guvernamentală, Titulescu a încercat constituirea unui cabinet de „personalități și tehnicieni”, fără dizolvarea Parlamentului în funcțiune, cu majoritate național-țărănistă. Aceasta însă nu era în vederile grupării carliste considerând că ar fi la discreția lui Maniu. Înțelegând mașinațiunile Camarilei ce se făcea în spatele său și imposibilitatea constituirii unui guvern „de Uniune” în afara partidelor, Nicolae Titulescu și-a depus mandatul la 17 aprilie 1931.

La 18 aprilie 1931 a fost însărcinat cu formarea guvernului N. Iorga, secondat de C. Argetoianu, omul Camarilei regale, o replică pe care regele o dădea partidelor politice care nu au înțeles să răspundă la apelurile ce li s-au adresat și era în același timp o lecție pentru ele, arătându-le că țara se poate conduce, la nevoie, și cu un guvern în afara partidelor²⁴.

Nici din acest guvern Grigore Iunian nu a făcut parte. Guvernul Iorga-Argetoianu s-a confruntat cu greutăți insurmontabile cărora n-a putut să le facă față. De aceea la 31 mai 1932 și-a înaintat demisia. I-a urmat iarăși un guvern național – țărănesc condus de Al. Vaida Voevod, de la 06 iunie până la 10 august 1932 și iarăși Vaida de la 11 august la 19 octombrie 1932 când a revenit în fruntea guvernului Iuliu Maniu, dar

numai pentru câteva luni, pentru că la 14 ianuarie 1933 în fruntea guvernului va reveni Al. Vaida Voevod până la 13 noiembrie 1933.

Deci, într-o perioadă de numai câțiva ani s-au perindat la cârma țării opt guverne formate de Partidul Național Țărănesc, între ele fiind, pentru 13 luni, un guvern de specialiști, guvernul Iorga-Argetoianu.

Această perioadă a fost caracterizată de o puternică criză economică și politică, de frământări politice sociale deosebite soldate în 1929 și în 1933 cu asasinat, arestări și condamnări la închisoare. Principalele probleme ale vieții economice nu numai că nu și-au găsit rezolvare, dar ele sau agravat considerabil cu urmări profunde în viața țării, dar și a partidului de guvernământ.

În această perioadă, ca o expresie a crizei politice, care tindea să devină o criză de regim, a fost activitatea forțelor reacționare, de dreapta și de extremă dreaptă²⁵.

5. *Părăsirea Partidului Național Țărănesc*

Multiple greutăți obiective, dar și subiective pe care le-a întâmpinat Partidul Național Țărănesc la guvernare, faptul că nu a putut răspunde tuturor necesităților pe care le ridica viața, n-a putut mulțumi pe toți membrii din conducerea guvernului și a partidului, n-a putut să armonizeze interesele și concepțiile, au dus la puternice frământări în conducerea partidului, soldate chiar cu plecări din partid așa cum s-a întâmplat în 1930 cu C. Stere...

Unul dintre cei care nu s-au putut acomoda, nu s-a putut împăca cu stilul nici cu metodele de conducere, ale partidului dar mai ales cu părăsirea de către conducerea partidului a multor prevederi ale programului partidului, a fost și Grigore Iunian.

Momentul „restaurației” a făcut să se adauge noi aspecte la situația din partid. La venirea lui Carol, așa după cum s-a văzut, în sânul guvernului erau două opinii: a lui Maniu susținând proclamarea lui Carol ca regent a lui Mihalache, Iunian și alții care susțineau proclamarea lui ca rege. „Dl. Iunian a ținut să propună Adunării Constituantei proclamarea ca rege, fapt ce a îndârjit și mai mult pe

șeful partidului... Fricțiunile au continuat accentuându-se, mai ales că Iunian lăsase să se înțeleagă că ar fi „homo regius” și la o eventuală schimbare de regim ar fi spus să primească sarcina de prim-ministru.

La rândul lui Grigore Iunian era supărat că nu i se dăduse Ministerul de Interne și nu pierdea nici o ocazie de a-și manifesta nemulțumirea față de modul cum înțelegea să guverneze Maniu²⁶.

Nemulțumiți pentru funcții mai erau și din partea altora²⁷.

La 10 iulie 1931, Grigore Gafencu nota despre cele discutate cu Iunian, Răducanu și Kaufman la „Colonade”. „Îl întreb pe Grigoriță ce l-a îndemnat să fie carlist. Răspunsul e cel așteptat și corespunde lămuririlor pe care le-am însemnat în acest caet: slăbiciunea Regenței. Numirea lui Sărățeanu l-a hotărât pe Iunian să îmbrățișeze cauza restaurației. Din motive politice, în primul rând: țara nu mai avea nici-o cârmă, nici-o axă fixă, deoarece Regența era un caraghioslâc! – ne trebuia o monarhie solidă. Din motive personale, de asemenea, pe care de altfel nu le mărturisește: pentru a ridica o piatră în calea atotputerniciei lui Maniu.

Înțelepciune politică și patimă – e întreg Grigoriță. Înțelepciunea i-a arătat calea, patima l-a hotărât să lucreze repede. Și tare mă tem că în ziua sosirii aeroplanului princiar la Băneasa, când Grigoriță s-a prezentat din nou în Consiliul de Miniștri, în fața fostului său șef și a foștilor săi colegi, ca înscăunător de domn, un mijlocitor benevol și dezinteresat între democrație și viitorul stăpân, ceea ce l-a bucurat mai adânc, nu a fost soarta viitoarei monarhii, ci faptul că s-a sfârșit pentru totdeauna cu chestia Sărățeanu”²⁸.

De altfel, PNT era el însuși cuprins de puternice frământări. Nu se reușise încă o unitate ideologică, o apropiere până la contopire între elementele provenite din Partidul Național și cel Țărănesc. Este cunoscută atitudinea față de C. Stere, ceea ce a dus, în cele din urmă, la înlăturarea lui din Partid. Acest eveniment s-a resimțit puternic în PNT. Una din primele urmări a fost declarația celor 36 de parlamentari citită în Camera Deputaților în ziua de 08 aprilie 1930 în care se aduceau

elogii lui C. Stere, pentru contribuția adusă la dezvoltarea mișcării naționale române din Basarabia pentru unire. La 09 noiembrie 1930, adepții lui C. Stere s-au întrunit la Chișinău discutând situația petrecută. După aceasta a urmat constituirea unui nou partid avându-l ca conducător pe C. Stere – Partidul Țărănesc Democrat.

Condițiile grele ale anilor 1929-1933, lipsa de unitate și concepție a conducerii PNȚ în luarea diferitelor măsuri, politica regelui Carol de a dezbină partidele și a și le subordona sau resimțit din plin și în viața PNȚ. În primul rând instabilitatea guvernamentală, schimbarea frecventă a miniștrilor, puternice contradicții între cei veniți din Partidul Național și Partidul Țărănesc, disensiunile dintre diferite grupări, dar mai ales între cea de dreapta și de stânga, au fost atât de puternice încât o vreme PNȚ a fost la un pas de sciziune.²⁹

În contextul crizei generale din România, câteva probleme au avut o importanță deosebită. De modul cum se răspundea rezolvării acestora depindea soarta guvernului, și în ultima instanță soarta poporului român. Dintre acestea mai importante erau:

a) *Situația agriculturii.* Așa cum se știe, după război a avut loc reforma agrară în urma căreia sute de mii de țărani au primit pământ. Dar înzestrarea lor tehnică, posibilitatea de a-și asigura mijloacele de muncă, semințele etc. erau tot mai grele, determinându-i pe mulți din ei să apeleze la împrumuturi de la bănci, ajungând în situația ca pământul lor să fie grevat de datorii care uneori erau mai mari decât pământul pe care-l aveau.

Această situație s-a încercat să fie rezolvată prin ceea ce în contemporaneitate s-a numit legea Conversiunii datoriilor agricole.

Ea a fost discutată în câteva rânduri în Parlament găsindu-se de fiecare dată câte o soluție dar niciodată reală și definitivă. În modul de rezolvare opiniile erau diferite, neajungându-se la o soluție unică în timpul guvernării naționale țărăniste³⁰.

Divergențele dintre diferitele grupări ieșeau mereu la iveală cu ocazia discutării modificării legii conversiunii datoriilor agricole

considerată de grupările monopoliste din țară și de peste hotare ca având prevederi prea „largi”, de natură să schimbe însăși ideea de proprietate, temelia societății capitaliste.

Referindu-se la situația creată M.I. Costin scria: „Pe această temă P.N.Ț. s-a împărțit în două tabere, al căror antagonism era așa de pronunțat, încât n-a lipsit mult ca legea să cadă și o dată cu ea și guvernul.

Deoparte domnii Lunian și Potarcă cereau să se facă o lege cât mai largă – dl. Lunian era chiar pentru inflație controlată care devalorizând leul și urcând prețul produselor și al pământului mai ales, ar fi ușurat situația agricultorilor; iar domnii Vaida, Mironescu și majoritatea guvernului fiind pentru refacerea creditului și menținerea stabilizării, pentru că angajamentele luate față de străinătate ne obligau, cât și pentru că inflația, odată începută, nu putea fi reglementată ca efecte și ruperea zăgazului prețurilor poate duce la haos, așa cum a dus în țările Europei Centrale.

Parlamentarii țărăniști erau de partea domnului Lunian, pentru o cât mai largă conversiune, în timp ce național-ardelenii, atât din convingerea necesității restabilirii creditului, cât și din antipatie pentru Lunian, susțineau temeinic proiectul guvernului. Dl. Lunian, care de multă vreme nu mai era în acord cu conducerea partidului și-a dat demisia^x, declarând că va vota contra proiectului împreună cu amicii săi. (M.I. Costian, *op. cit.* p. 133, Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *România după Marea Unire*, volumul II, partea I-a, p. 966-967).

b) *Problema finanțelor și a creditului.* Băncile românești erau instituții relativ noi, dispunând de capital puțin. Acestea dăduseră bani agriculturii de la care se recuperau tot mai greu și tot mai puțini. În afară de aceasta stabilizarea leului ce se făcuse în anul 1929, se realizase pe o bază nereală ceea ce avea ca urmare imposibilitatea de a se echilibra bugetul, partea cheltuielilor depășind în fiecare an veniturile.

c) *Raporturile dintre România și capitalul internațional.* Nevoile dezvoltării economice și necesitatea de capital au impus apelarea la

împrumuturi externe, făcute în 1929 și 1931. Ca orice împrumut ele au impus dobânzi mari și comisioane însemnate de pe urma cărora au beneficiat și cei ce au tratat împrumuturi (în general reprezentanții a P.N.Ț), dar și cei ce le-au acordat.

Efectele crizei asupra economiei au făcut imposibilă restituirea la timp a sumelor și chiar achitarea dobânzilor, ceea ce au determinat creșterea datoriilor. Băncile străine au impus controlori care să urmărească modul cum se foloseau banii împrumutați și să se asigure restituirea lor³⁰.

Toate acestea au creat mari probleme guvernului în căutarea căilor și mijloacelor de soluționare. Unii dintre membrii guvernului nu erau deloc de acord cu modalitatea de rezolvare cerută de conducerea P.N.Ț.

Tocmai în aceste probleme a izbucnit conflictul între Grigore Iunian – vicepreședinte al P.N.Ț. și pentru o perioadă de timp, ministru al Justiției, și dreapta conducerii partidului. El aprecia că, conducerea partidului s-a îndepărtat de prevederile în baza căruia veniseră la putere, că unele măsuri ce se luau, loveau în interesele maselor muncitoare, producătoare de bunuri materiale. Expresia nemulțumirii sale s-a concretizat în cele câteva demisii pe care le-a dat în funcția de ministru, în unele intervenții în conducerea partidului, în ședințe de guvern, ședințe și conferințe ale organizațiilor Județene ale P.N.Ț. dar și în Parlament și în ultima instanță în plecarea din partid³¹.

În afară de problemele esențiale ale vieții de stat, economice și politice au fost și alte probleme care l-au nemulțumit pe Iunian și care l-au determinat să demisioneze din funcție. În expunerea făcută la întrunirea publică de la Târgu-Jiu în 20 octombrie 1932³² Grigore Iunian, între alte probleme, pe care le-a înfățișat publicului, s-a referit și la conflictul avut cu conducerea partidului în mai multe rânduri, ce l-au determinat să-și dea demisia din guvern. Prima dată a fost în 1929, în urma completării Regenței, după moartea regentului Gh. Buzdugan. În loc să se caute o persoană reprezentativă prin competență și experiență,

Maniu a urmărit să o completeze printr-un devotat D.C. Sărățeanu, un om cu: autoritatea slăbită prin faptul că era rudă cu doi frunțași ai Partidului Național Țărănesc: domnii Al. Vaida și Mihai Popovici (cu Vaida era văr, cu M. Popovici era cumnat). O soră a acestuia era căsătorită cu ...?

Mihai Manoilescu consemna în memoriile sale astfel acest eveniment: puțini oameni „care aveau privilegiul să afle vreodată de existența obscurului personaj... care avea însă marele merit de a fi ... cumnat cu Mihai Popovici, ministrul de finanțe și prin aceasta , oferea toate garanțiile de obediență față de Iuliu Maniu. Așadar, nepotismul românesc, care caracteriza toată viața publică, ajungea acum să hotărască până și asupra loțiitorului suveranului...

E un om fără nici o valoare și fără nici-un prestigiu în lumea lui; Iunian ca ministru al Justiției era pe punctul să-l scoată din magistratură pentru incapacitate³³.

Și totuși nimeni nu a împiedicat pe majoritari (din Parlament) să execute ordinul primit.

Numai Iunian era furios din ambiție că nu fusese consultat tocmai el, ministrul Justiției³⁴.

Grigore Iunian a încercat să folosească acest moment pentru „operația de curățire morală și pentru a asigura o mai bună gospodărire a statului”, în care scop a cerut „ca tot ce e putred să fie înlăturat și să punem în fruntea departamentelor pe cei mai capabili.” Până aici, dregătoriile erau împărțite între ardeleni și țărăniști, după un criteriu ciudat, pe baza raportului de forțe, iar nu pe baza valorii morale și intelectuale.

Pentru a face posibilă o nouă rânduială, în consfătuirea avută cu prietenii țărăniști, m-am oferit să părăsesc guvernul, ca o compensație dată ardelenilor pentru demiterea lui Mihai Popovici (Ministru de finanțe n.n.). Nu am reușit să obțin nici-o îmbunătățire”.³⁵

În decembrie 1929 regenta a cerut să se alcătuiască un proiect pentru apărarea onoarei. De altfel și unii membrii ai partidului a căror

onorabilitate fusese pusă în discuție au dorit acest proiect. Pentru a liniști momentan spiritele – spunea Grigore Iunian – am pus să se alcătuiască un proiect ce nu a văzut niciodată lumea zilei”.³⁶

În februarie 1930 președintele Consiliului de miniștri, Iuliu Maniu, i-a cerut lui Grigore Iunian să întocmească în termen de cinci zile „o lege de încătușare a presei.”^{x)} Am refuzat să vin cu un astfel de proiect. Am declarat apoi, chiar dacă, prin imposibil a-și accepta concepția proiectului, nu puteam admite ca el să fie impus de regență care cerea și când și cum să fie votat.

Arătând conducerii partidului ce greșeală se comite atunci când se pleacă steagul în fața unor cereri de acest fel, am părăsit din nou guvernul.” Dar momentul nu era potrivit pentru demisia. Partidul se afla în pragul alegerilor Județene și Iunian a fost solicitat să rămână în guvern spre a nu periclita aceste alegeri.

Grigore Iunian n-a acceptat, dar a promis că pleacă fără a face vâlvă, fără a se arăta nimănui motivele. Timp de două săptămâni s-a arătat cu el ca să nu aducă la cunoștință publicului demisia, în timp ce în Cameră se plănuia o acțiune împotriva lui, fiind criticat, hulit și arătat ca un răzvrătit. „aveam tot dreptul, față de, aceste atacuri, să lămuresc prin presă atitudinea mea – și sigur orice ziar îmi da ospitalitatea cerită – dar n-am spus-o însă nimănui. Am dat dovadă de disciplină, mergând până la jertfa morală în folosul partidului”³⁷.

În 1930 am aflat că Franța oferea guvernului român un împrumut. Cercetând Iunian condițiile în care era oferit s-a opus obținerii lui și a convins chiar și pe colegii lui despre faptul că împrumuturi de acest fel „sunt adevărate nenorociri pentru țară, aducând noi greutăți pe spinarea poporului încovoiat de atâtea sarcini.”

Dar surpriză, zicea Iunian. Peste două luni află de la cei doi colegi economiști din guvern – Mihai Manoilescu și V. Madgearu – că tratativele pentru împrumut erau aproape terminate. Urmărind să se edifice despre această situație află și de la primul ministru G. Mironescu, că împrumutul urma să se realizeze.

Văzând că obiecțiile n-au fost luate în considerație am demisionat, nevoind să mă fac părtaș al unei operațiuni greșite³⁸. Nici de această dată însă n-a lăsat să se strecoare în presă motivele plecării din guvern. „Am făcut pentru a doua oară dovada de disciplină”.

Deci, funcția de ministru pe care a îndeplinit-o atunci când Partidul Național Țărănesc a ajuns la conducerea țării n-a fost de lungă durată. Multe din ideile sale erau în contradicție cu cele ale multora din conducerea P.N.Ț. mai ales dintre cei proveniți din Partidul Național, apropiații lui Maniu. De altfel nu a mai fost ministru cu toate că a rămas vicepreședinte al Partidului până în toamna anului 1932 când și-a dat demisia din P.N.Ț. formând, împreună cu unii dintre prietenii săi, Partidul Țărănesc Radical.

NOTE:

1. „Dreptatea” anul III, nr. 378 din 14 ianuarie 1929, p. 5
 2. D.A.D. nr. 21 din martie 1929, ședința din 29 ianuarie 1929, p. 396.
 3. **Ibidem**, p. 597.
 4. **Ibidem**, p. 598.
 5. D.A.D. nr. 21 din 05 martie 1929, din ședința din 29 ianuarie 1929, p. 599-606. „Dreptatea” anul III, nr. 391 din 31 ianuarie 1929, p. 3-5.
 6. „Dreptatea” anul III, nr. 392 din 01 februarie 1929, p. 1 coloana 1-2.
 7. „Dreptatea” anul III, nr. 393 di 02 februarie 1929, p. 1, coloana 3-5.
 8. **Ibidem**, p. 3, coloana 7.
 9. **Ibidem**, p. 4, coloana 1-2.
 10. D.A.D., nr. 38 din 30 aprilie 1929, ședința din 21 februarie 1929, p. 1187.
 11. **Ibidem**, p. 1185.
 12. **Ibidem**, p. 1188.
 13. D.A.D. ședința din 21 februarie 1929, p. 1188-1191. „Dreptatea” anul III, nr. 411 din 23 februarie 1929, p. 4-5.
 14. „Dreptatea” anul II, 462 din 27 aprilie 1929, p. 6.
 15. Arh. St. București, fond Ministerul de Justiție, dosar nr. 45/1929; 119/1929; 124/1929; 27/1930.
 16. „Monitorul Oficial” nr.5, D.A.D. din 19 ianuarie 1929, p. 323-326.
- x) În acest total intrau: consilierii, magistrați, ajutoari de grefă, impegați și aprozi. La instanțele inferioare erau suplimentare cu 20 judecători, 3 administratori contabili, 47 ajutoari de grefă, 131 impegați, aprozi și servitori 21.
- x) Grigore Iunian nu mai era ministrul Justiției din 07 martie 1930 această funcție îndeplinind-o Voicu Nițescu. El va fi însă ministru după 12 martie 1930.

17. Pamfil Șeicaru. *Istoria Partidelor Național Țărănesc și Național Țărănesc*. Editura „Carpați” Madrid 1963, volumul II, p. 162.
18. Grigore Gafencu. *Însemnări politice 1929-1930*. Humanitas, București 1991, p. 106-109.
19. „Dreptatea” anul IV, nr. 787 din 09 iunie 1930, p.1.
20. M.I. Costian, *Regele Carol al II-lea și partidele politice*. Tipografia „Lupta”, N. Stroilă București 1933, p. 37-38, 46-54.
21. „Dreptatea”, anul IV, nr. 798 din iunie 1930, p. 3.
22. M.I. Costian, **op. cit.**, p. 57-58.
23. Pamfil Șeicaru, **op. cit.** p. 171.
- x) Dar prezența lui în guvern a fost de scurtă durată, doar până la 19 noiembrie, când a fost înlocuit de Voicu Nițescu.
24. M.I. Costian, **op. cit.** p. 83.
25. Ion Scurtu. *Din viața politică a României (1926-1947)*... p. 173-175.
26. M.I. Costian, **op. cit.**, p. 65.
27. **Ibidem**, p. 67.
28. Grigore Gafencu. *Însemnări politice, 1929-1939*. Humanitas, București, 1991, p. 177.
29. Z. Ornea, **op. cit.**, p. 70.
- x) Era vicepreședinte al PNT
30. Gh. Dumitrașcu. *Crearea Partidului Radical Țărănesc*, în „Lucrări științifice ale cadrelor didactice”. Suceava 1970, p. 1-10.
31. „Dimineața” din 14 octombrie 1932. V. Arimia, Ion Ardeleanu, Alex. Cebuc. *Istoria Partidului Național Țărănesc*. Documente 1926-1947. Editura Arc 2000 București 1994, p. 40-41.
32. Al. Mateescu. *Partidul Radical Țărănesc. Discursul d-lui Grigore Iunian la Târgu Jiu în 20 octombrie 1932*. p. 43-54. „Gorjanul” anul IX nr. 40-41 din 08-15 noiembrie 1032, articolul *Grandioasa întâlnire de la Târgu Jiu*.
33. Ion Scurtu. *Contribuții privind viața politică din România* ... p. 281.
34. Mihai Manoilescu. *Memorii*. Editura Enciclopedică, București: 1993, volumul I, p. 175.
35. „Gorjanul” anul IX, nr. 40-41 din 08-15 noiembrie 1932.
36. **Ibidem**.
- x) Și această versiune a lui Grigore Iunian este confirmată și de Grigore Gafencu în Însemnările sale din ziua de 14 iulie 1931: Maniu „nu e niciodată mai amabil decât când pregătește o infamie”. Grigoriță istorisește cum a fost îndepărtat din guvern: Maniu, pentru a liniști pe Ardelenii din reacțiunea lui Iunian în chestia Sărățeanu și a răzbuna pe Popovici, a hotărât să obțină demisia Ministerului de Justiție. Nu i-a cerut-o însă. I-a cerut numai în numele prințului Nicolae (regent) să treacă o lege împotriva presei. Iunian s-a opus și a demisionat.” Grigore Gafencu, **op. cit.**, p. 175.
37. **Ibidem**.
38. **Ibidem**.